

securitas imperii
20
(01/2012)

Josef Mlejnek

Solidarita jako sociální a politické hnutí
– pokus o kvadraturu kruhu?

Łukasz Kamiński

„O vstupu vojsk nemůže být řeč“
Sovětská vláda a krize v Polsku v letech 1980–1981

Tomáš Vilímek

NDR a polská krize 1980–1981
Reakce SED, obyvatelstva a představitelů
východoněmecké opozice

Petr Blažek

Československo a polská krize 1980–1981

Tomáš Zahradníček

Neustálený obraz
Solidarita v Rudém právu 1980–1981

Grzegorz Majchrzak

Bezpečnostní služba proti Solidaritě 1980–1981

Sławomir Cenckiewicz

Lech Wałęsa jako tajný spolupracovník s krycím
jménem „Bolek“ – rekonstrukce jeho spolupráce
s Bezpečnostní službou (1970–1976)

REDAKČNÍ RADA

VEDOUcí REDAKTOR:

Mgr. Jan Cholínský

PŘEDSEDA REDAKČNÍ RADY:

PhDr. Pavel Žáček, Ph.D.

ČLENOVÉ REDAKČNÍ RADY:

PhDr. Lukáš Babka

PhDr. Petr Blažek, Ph.D.

doc. PhDr. Vít Hloušek, Ph.D.

Mgr. Norbert Kmeř, CSc.

PhDr. Stanislav Kokoška

doc. PhDr. Karel Konečný, CSc.

doc. PhDr. Ladislav Kudrna, Ph.D.

PhDr. Zlatuše Kukánová

Mgr. Vojtěch Ripka

PhDr. Jaroslav Rokoský, Ph.D.

prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

PhDr. Jiří Rajlich

doc. PhDr. Václav Veber, CSc.

Príspevky do *Securitas Imperii* jsou vybírány v oboustranně anonymním odborném recenzním řízení (peer review), které odpovídá požadavkům Rady vlády pro vědu a výzkum. Více informací o zasílání příspěvků a průběhu recenzního řízení naleznete na www.ustrcr.cz/cs/securitas-imperii.

Securitas Imperii 20 (01/2012)

vychází dvakrát ročně

Vydává: Ústav pro studium totalitních režimů

Vedoucí redaktor: Jan Cholínský

Jazyková redakce: Marie Bernardová

Odborná redakce: Patrik Virkner

Anglická redakce: OLDSCHOOL s. r. o.

Grafická úprava: Jaroslav Ježek

Sazba: Jaroslav Ježek

Poštovní adresa redakce: Siwiewcova 2, Praha 3, 130 00

Tisk: Unipress, s. r. o., Turnov

ISSN 1804-1612

Evidenční číslo: MK ČR E 19249

info@ustrcr.cz

www.ustrcr.cz

OBSAH

ÚVOD		10
STUDIE	Josef Mlejnek ♦ Solidarita jako sociální a politické hnutí – pokus o kvadraturu kruhu?	14
	Łukasz Kamiński ♦ „O vstupu vojsk nemůže být řeč“ Sovětská vláda a krize v Polsku v letech 1980–1981	36
	Tomáš Vilímek ♦ NDR a polská krize 1980–1981 Reakce SED, obyvatelstva a představitelů východoněmecké opozice	44
	Petr Blažek ♦ Československo a polská krize 1980–1981	58
	Tomáš Zahradníček ♦ Neustálený obraz Solidarita v Rudém právu 1980–1981	76
	Grzegorz Majchrzak ♦ Bezpečnostní služba proti Solidaritě 1980–1981	82
	Sławomir Cenckiewicz ♦ Lech Wałęsa jako tajný spolupracovník s krycím jménem „Bolek“ – rekonstrukce jeho spolupráce s Bezpečnostní službou (1970–1976)	94
DOKUMENTY	Pavel Žáček ♦ Československý pohled na polskou rozvědku Dokumenty o spolupráci satelitních zpravodajských služeb	120
RECENZE	Michal Janata ♦ WAŁĘSA, Lech: <i>Cesta k pravdě. Vlastní životopis.</i> Slovart, Praha 2011, 680 stran	140
	Jan Cholínský ♦ <i>Tři kámoši (Trzech kumpli)</i> TVN 2008, režie Anna Ferens a Ewa Stankiewicz	144
	Markéta Doležalová ♦ ROUBÍKOVÁ-ŠVEHLOVÁ, Jana: <i>Dcery nepřátel státu. Psychologický obraz</i> Nakladatelství Columbus, Praha 2011, 327 stran	
	VITTVAROVÁ, Zuzana (ed.): <i>Osudová kaňka. Příběhy dcer politických vězňů Československa</i> Nakladatelství Stehlík, Volary 2011, 492 stran	149

	Petr Mallota ♦ VLČEK, Vojtěch: <i>Totalitám navzdory</i> Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2011, 516 stran	154
ANOTACE	KOVÁCS , István: <i>Piłsudski... Katyń... Solidarita.</i> <i>Klíčové pojmy polských dějin 20. století</i> Barrister & Principal, Brno 2010, 308 stran	160
	KISIELEWSKI , Tadeusz A.: <i>Sikorski – spiknutí.</i> <i>Na stopě vrahů polského generála.</i> Jota, Brno 2009, 390 stran	161
	CENCKIEWICZ , Sławomir: <i>Długie ramię Moskwy.</i> <i>Wywiad wojskowy Polski Ludowej 1943–1991</i> <i>(wprowadzenie do syntezy)</i> Zysk i S-ka Wydawnictwo, Poznań 2011, 534 stran	163
	NOWAK , Andrzej: <i>Impérium a ti druzí. Rusko,</i> <i>Polsko a moderní dějiny východní Evropy</i> Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), Brno 2010, 263 stran	164
	WILLIAMSON , David G.: <i>Zrazené Polsko.</i> <i>Nacistická a sovětská invaze v roce 1939</i> JOTA, Brno 2010, 268 stran	165
	JINDRA , Martin: <i>Z milosti trpět pro Krista.</i> <i>Životní příběh faráře Církve československé (busitské)</i> <i>Václava Mikuleckého</i> Blahoslav ve spolupráci s náboženskou obcí CČSH v Praze 1 – Staré Město, Praha 2011, 379 stran	165
ZPRÁVY	Jan Cholínský ♦ Beseda: <i>Jak točit zajímavé filmy o komunistickém období?</i> S režisérem filmu <i>Černý čtvrtek</i> Antonim Krauzem	168
SUMMARY		174
Informace pro autory		180

INFORMACE O AUTORECH

PhDr. **Josef Mlejnek**, Ph.D., nar. 1969 – politolog, je odborným asistentem na katedře politologie IPS FSV UK v Praze. Zabývá se přechody k demokracii, ústavními a volebními systémy, oblastí střední a východní Evropy. Jako komentátor domácího i zahraničního dění spolupracuje s řadou tištěných i elektronických médií. Kontakt: josefmlejnek@seznam.cz.

Dr. **Łukasz Kamiński**, nar. 1973 – historik, od roku 2000 působí v Ústavu národní paměti, v červnu 2011 byl jmenován jeho ředitelem. Zabývá se protikomunistickou rezistencí v Polsku v letech 1944–1989. Je autorem vědeckých publikací, mj.: *Strajki robotnicze w Polsce w latach 1945–1948*. Wydawnictwo Gajt, Wrocław 1999; *Polacy wobec nowej rzeczywistości 1944–1948. Formy pozainstytucjonalnego żywiołowego oporu społecznego*. Wydawnictwo A. Marszałek, Toruń 2000; *Drogi do wolności Zagłębia Miedziowego*. Wydawnictwo Edytor, Legnica 2006. Připravil k vydání sbírky dokumentů, mj.: *Kryptonim „Wasale“: Sluzba Bezpieczeństwa wobec Studenckich Komitetów Solidarności 1977–1980*. IPN, Warszawa 2007. Je spolueditorem kolektivní monografie o komunistickém represivním aparátu v zemích sovětského bloku, vydané v angličtině (*A Handbook of the Communist Security Apparatus in East Central Europe 1944–1989*. IPN, Warszawa 2005) a němčině.

PhDr. **Tomáš Vilímek**, Ph.D., nar. 1976 – historik, působí v Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, je bývalým stipendistou několika německých nadací (Zeit, Nadace německého národa aj.). Věnuje se problematice československých a východoněmeckých dějin ve 20. století i obecným metodologickým otázkám soudobých dějin. Přednáší na FF UK. Kromě jiného je, spolu s Oldřichem Tůmou, spolueditorem knih *Pět studií k dějinám české společnosti po roce 1945* (vydal ÚSD AV ČR, Praha 2008) a *Opozice a společnost po roce 1948* (vydal ÚSD AV ČR, Praha 2009). V roce 2010 vyšla jeho kniha *Solidarita napříč hranicemi. Opozice v ČSSR a NDR po roce 1968* (vydal ÚSD AV ČR a Vyšehrad). V současné době je koordinátorem grantového projektu GAČR *Rezistence vůči komunistickému režimu v Československu 1948–1989. Její zdroje, projevy a ohlasy* (2012–2016).

PhDr. **Petr Blažek**, Ph.D., nar. 1973 – historik, působí v Ústavu pro studium totalitních režimů. Zabývá se dějinami komunistických režimů v Československu a Polsku. Publikoval řadu knih, edic dokumentů a odborných studií. Jako poslední vyšel polský a anglický překlad jeho monografie o Ryszardu Siwiewci (Ryszard Siwiec 1909–1968. IPN, Warszawa 2010). K vydání připravuje publikaci věnovanou akci „Sever“, v jejímž rámci se bezpečnostní aparát komunistického Československa snažil ovlivnit situaci v Polsku v první polovině osmdesátých let 20. století.

Mgr. **Tomáš Zahradníček**, Ph.D., nar. 1971 – historik, působí v Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR. Zabývá se českými a středoevropskými politickými a kulturními dějinami 20. století a dějinami idejí. Je autorem řady odborných článků a studií, publikoval: *Jak vyhrát cizí válku: Češi, Poláci a Ukrajinci 1914–1918*. ISV, Praha 2000; *Úseky*

polojasna. *Vzpomínky Jiřího Loewyho (otázky kladl a k tisku připravil Tomáš Zabradníček)*. NLN, Praha 2005; *Polské poučení z pražského jara. Tři studie z dějin politického myšlení 1968–1981*. ÚSD AV ČR, Praha 2011.

Grzegorz Majchrzak, nar. 1969 – historik, od roku 2000 působí v Ústavu národní paměti, je členem sdružení Archiv Solidarity a Asociace pro svobodu projevu. Zabývá se represivním aparátem (zejména bezpečnostními službami), demokratickou opozicí (zejména hnutím Solidarity) a médií (rozhlasem a televizí) v Polsku před rokem 1989. Je autorem, resp. spoluautorem vědeckých a populárně-naučných publikací, mj. sbírek dokumentů: „*My głodujemy – my chcemy chleba*“. *Poznański Czerwiec 1956 w listach opublikowanych w Biuletynach Biura Listów Komitetu do Spraw Radiofonii „Polskie Radio“* (Studia i materiały poznańskiego IPN, tom XV). IPN, Poznań 2011; spolu s Andrzejem Paczkowskim: *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Strategia, taktyka, metody. Grudzień 1954 – listopad 1956*. IPN, Warszawa 2009; spolu s Janem Markiem Owsieńskim: *I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność“*. *Stenogramy, tom I: I tura*. IPN, Warszawa 2011; spolu se Sebastianem Ligarskim: *Polskie Radio i Telewizja w stanie wojennym*. IPN, Warszawa 2011.

Dr. **Sławomir Cenckiewicz**, nar. 1971 – historik, v letech 2001–2008 působil v Ústavu národní paměti a současně v letech 2003–2005 v Historickém ústavu Gdaňské univerzity. Je autorem vědeckých a populárně-naučných publikací: *Oczami bezpieki. Szkice i materiały z dziejów aparatu bezpieczeństwa PRL*. Wydawnictwo ARCANA, Kraków 2004; *Tadeusz Katelbach (1897–1977). Biografia polityczna*. Wydawnictwo Towarzystwo Przyjaciół Instytutów Józefa Piłsudskiego Zagranicą – Wydawnictwo LTW, Warszawa 2005; *SB a Lech Wałęsa. Przyczynek do biografii*. IPN, Gdańsk – Warszawa – Kraków 2008 (spolu s Piotrem Gontarczykem); *Sprawa Lecha Wałęsy*. Zysk i S-ka, Poznań 2008; *Śladami bezpieki i partii. Studia. Źródła. Publicystyka*. Wydawnictwo LTW, Łomianki 2009; *Gdański Grudzień ,70. Rekonstrukcja. Dokumentacja. Walka z pamięcią*. IPN, Gdańsk – Warszawa 2009; *Anna Solidarność. Życie i działalność Anny Walentynowicz na tle epoki (1929–2010)*. Zysk i S-ka, Poznań 2010; *Długie ramię Moskwy. Wywiad wojskowy Polski Ludowej 1943–1991 (wprowadzenie do syntezy)*. Zysk i S-ka, Poznań 2011.